

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α

A1. Στο απόσπασμα παρουσιάζονται οφέλη της ιστοριογνώσιας. Αναλυτικότερα, χάρη στην ιστορική γνώση γίνεται κατανοητό ότι σύγχρονοι θεσμοί, γλωσσικοί ή αξιακοί κώδικες και απόψεις καθορίζονται από επιδράσεις παρελθοντικών γεγονότων, αφού πολλά στοιχεία πολιτιστικού και κοινωνικού βίου εδράζονται σε προγενέστερους τρόπους ζωής, αυτούς των προγόνων. Επιπλέον, η μελέτη στοιχείων του παρελθόντος συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση του παρόντος και στην κατάκτηση γνώσης για τον εαυτό και το σύνολο. Εντέλει, κατά τον συγγραφέα, η ιστορική γνώση, βοηθά τα άτομα να μην επαναλαμβάνουν σφάλματα του παρελθόντος, αξιοποιώντας προηγούμενη εμπειρία, και να πορεύονται ορθά στο μέλλον.

Θέμα Β

B1.

α. Λάθος.

β. Λάθος.

γ. Σωστό.

δ. Σωστό.

ε. Σωστό.

B2.

α. Ο τίτλος του κειμένου 1 *Γιατί να μαθαίνουμε ιστορία;* έχει τη μορφή ερώτησης [ή και ρητορικής ερώτησης, σύμφωνα με τις επίσημες απαντήσεις της Κεντρικής Επιτροπής Εξετάσεων], η οποία έχει την εξής επικοινωνιακή λειτουργία:

- λειτουργεί ως έναυσμα για τον ίδιο τον συγγραφέα, ώστε να αναπτύξει την επιχειρηματολογία του και να αναλύσει το θέμα του.
- προσδίδει αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο.
- προβληματίζει τον αναγνώστη για τα γραφόμενα, αφού γίνεται έκδηλη η πρόθεσή του να ανοίξει διάλογο και να απευθυνθεί άμεσα σε αυτόν.
- εμπλέκει τον αναγνώστη συναισθηματικά στα γραφόμενα, καθώς αποτελεί ένα ερώτημα το οποίο συχνά απευθύνουν πολλοί άνθρωποι στον εαυτό τους ή στους καθηγητές Ιστορίας, επειδή τους απασχολεί – σχεδόν τους «βασανίζει» – ιδιαίτερα.

Επίσης, ο τίτλος είναι σύντομος και ρηματικός. Ειδικότερα, χρησιμοποιείται το **α' πληθυντικό πρόσωπο και η Υποτακτική Έγκλιση** (να μαθαίνουμε), για να αναδειχθεί η συλλογικότητα της ευθύνης για την κατάκτηση της ιστοριογνωσίας.

β. Στο τέλος της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 ο συγγραφέας παραθέτει αυτούσια τα λόγια των φοιτητών του: «Γιατί, κύριε, να πρέπει ... μέλλον». Με αυτόν τον τρόπο προσδίδεται αληθοφάνεια στο κείμενο, καθώς μεταφέρονται τα ακριβή λόγια των φοιτητών. Παράλληλα, το ύφος καθίσταται ζωντανό, παραστατικό, προφορικό και άμεσο.

Β3. Τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η Κική Δημουλά προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης είναι οι εξής:

1) Σχήματα Λόγου: Χρησιμοποιούνται κυρίως τα εξής:

α) Μεταφορά (επιστρέφουν οι γονείς μας, η επέτειος διαπνέεται από βαθύ πατριωτισμό κ.λπ.).

Όταν η γλώσσα χρησιμοποιείται μεταφορικά, προσδίδονται συναισθηματικές αποχρώσεις και υποβλητικότητα στον λόγο. Με τη μεταφορά το μήνυμα παρέχει στον δέκτη αισθητική απόλαυση και όχι πληροφόρηση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Κική Δημουλά, με τον, αναμφισβήτητο, εντυπωσιακό μεταφορικό λόγο, προβάλλει τη σημασία της επετείου στη διατήρηση της μνήμης και τη σύνδεση που επιτυγχάνει ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν. Τέλος, η μεταφορική χρήση της γλώσσας προσδίδει ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο, εξάπτοντας τη φαντασία και προσελκύοντας το ενδιαφέρον του δέκτη.

β) Προσωποποίηση (Παρελάνουν οι Θερμοπύλες, (Η επέτειος) τιμά τους ήρωες, συντονίζει τον ηρωισμό με το βηματισμό της σημαίας).

Στα συγκεκριμένα παραδείγματα, προσωποποιούνται στο πρώτο οι Θερμοπύλες, στο δεύτερο η επέτειος και στο τρίτο η επέτειος με την σημαία. Όλα τα παραπάνω στοιχεία παρουσιάζονται με ανθρώπινα χαρακτηριστικά, ως άτομα να αποδίδουν τιμές στους ήρωες και να συμμετέχουν σε εορταστικές εκδηλώσεις μνήμης τους. Η επιλογή αυτή θέλει να δείξει την σχέση που έχει η επέτειος με το παρελθόν που τιμά τους ήρωες και δείχνει τα πατριωτικά της φρονήματα, όπως θα έκανε ένας άνθρωπος που θα συμμετείχε σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις.

2) Χρήση σημείων στίξης (αυτές κι αν δε θέλουν να ξεχαστούν...)

Με τη χρήση των **αποσιωπητικών** αναδεικνύεται η ελαφρά ειρωνική διάθεση και ο προβληματισμός της Δημουλά για το γεγονός ότι οι απώλειες, παρόλο που είναι φορτισμένες αρνητικά, δεν βγαίνουν εύκολα από τη μνήμη μας.

3) Ασύνδετο σχήμα (Τιμά τους ήρωες ... Θερμοπύλες): Με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος προσδίδεται ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο, χάρη στον γοργό ρυθμό που δίνεται στην ανάγνωση και τονίζονται οι πολλές διαστάσεις του εορτασμού των επετείων και η σχέση τους με το πατριωτικό φρόνημα των ανθρώπων.

Θέμα Γ

Γ1. Το κείμενο πραγματεύεται τη συναισθηματική αξία που έχουν για τους ανθρώπους καθημερινά αντικείμενα, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τις αναμνήσεις τους.

Αναλυτικότερα, η αφηγήτρια ανακαλύπτει κατά λάθος ένα παλιό ταγάρι, που για τη μητέρα της δεν είχε καμία αξία, αν και κάποτε το χρησιμοποιούσε καθημερινά. Μάλιστα, η μητέρα αδιαφορεί για το παλιό άχρηστο, κατ' αυτήν, αντικείμενο, όπως δηλώνουν οι **μεταφορές** (καταχωνιασμένο σε μια παλιά κασέλα, ήθελε να το ξεφορτωθεί). Η αφηγήτρια, όμως, δεν αποθαρρύνεται από την αδιαφορία της μητέρας της και αποφασίζει να δείξει το ταγάρι στη γιαγιά της, η οποία ανακαλεί στιγμές του παρελθόντος, που σχετίζονταν με το αντικείμενο αυτό, αφού το είχε κατασκευάσει η δική της μητέρα και το είχε χρησιμοποιήσει πολλάκις η ίδια. Βέβαια, λόγω ηλικίας η συγκίνησή είναι ήπια, όπως πιστοποιεί το λακωνικό σχόλιό της («πράγματα για μια ζωή»), που η αφηγήτρια παραθέτει σε **ευθύ λόγο**. Από τις αναφορές των δύο προσώπων στο αντικείμενο γίνεται κατανοητό πως αυτό συμβόλιζε τη φροντίδα των μητέρων της οικογένειας για τα παιδιά τους, τη βαθιά ανάγκη τους να τους χαρίσουν κάτι που θα εξυπηρετούσε καθημερινές ανάγκες, αλλά και θα τους θύμιζε τη μεγάλη αγάπη που τρέφουν για αυτά. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι οι γονείς πάντα δωρίζουν κάποιο αντικείμενο στα παιδιά τους, που μπορεί να μην έχει σημαντική υλική αξία, αλλά έχει μεγάλη συναισθηματική αξία. Επομένως, το ταγάρι, λέξη που **επαναλαμβάνεται** σε αρκετά σημεία του κειμένου (την ιστορία του ταγαριού, της έδειξα το ταγάρι, ήδη το ταγάρι είχε χρησιμοποιηθεί), αποτελεί **σύμβολο** μητρικής αγάπης και στοργής.

Αν ήμουν εγώ στη θέση της αφηγήτριας, θα κρατούσα το ταγάρι χωρίς δεύτερη σκέψη. Θα ήθελα να έχω στην κατοχή μου κάτι που να μου θυμίζει τα αγαπημένα μου πρόσωπα, ιδίως όταν αυτά φύγουν από τη ζωή. Εξάλλου, έχω τέτοια αντικείμενα στο σπίτι, τα οποία οι γονείς μου και εγώ ονομάζουμε «αναμνηστικά» και διαφυλάσσουμε με ευλάβεια, για να μην αλλοιωθούν και φθαρούν ανεπανόρθωτα από το πέρασμα του χρόνου.

Θέμα Δ

Δ1.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο στην ιστοσελίδα του σχολείου.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό – πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τίτλος: «Ιστορική μελέτη και γνώση: πυξίδα για το μέλλον»

Πρόλογος: Αφορμή η ανάλυση των δύο κειμένων στο μάθημα της Ιστορίας και η συζήτηση που επακολούθησε στην τάξη. Αναφορά στην έμφαση που έδωσε ο καθηγητής στην άποψη που διατύπωσε ο συγγραφέας του κειμένου 1 και η οποία δίνεται στην εκφώνηση. Έκφραση ανησυχίας για την υποβάθμιση του μαθήματος της Ιστορίας στο ελληνικό σχολείο και για τη γενικότερη αδιαφορία που κυριαρχεί στην ελληνική κοινωνία για την ιστορική γνώση. Διατύπωση της άποψης ότι οι νέοι, αν συνειδητοποιήσουν την αξία της ιστορικής γνώσης, θα μπορέσουν να προσεγγίσουν ξανά το μάθημα αυτό βιωματικά και με ενδιαφέρον.

Κύριο μέρος

1^ο ερώτημα:

- Ιστορική γνώση: βοηθά τους ανθρώπους να κατανοήσουν σύγχρονα φαινόμενα, συνδέοντας τα με γεγονότα του παρελθόντος. Συνειδητοποιούν έτσι ότι γεγονότα

που επηρεάζουν σήμερα τη ζωή τους αποτελούν αποτέλεσμα ή συνέχεια ή εξέλιξη παρελθοντικών γεγονότων. Για παράδειγμα, φαινόμενα πόλωσης στην πολιτική ζωή και, γενικότερα, την ελληνική κοινωνία μπορούν να εξηγηθούν καλύτερα, αν ανατρέξουμε σε ιστορικά γεγονότα του Εμφυλίου πολέμου.

- Ιστορική γνώση: Καλλιεργείται η εθνική συνείδηση των ατόμων, αφού αυτά εντοπίζουν γεγονότα και στοιχεία που αποδεικνύουν τη συνέχεια του έθνους, που τους ενώνουν, που αποτελούν συνεκτικό δεσμό. Εντείνεται, λοιπόν, το πατριωτικό τους φρόνημα και νιώθουν ηθική υποχρέωση να διατηρήσουν τα ενωτικά στοιχεία και να συνεχίσουν το αξιόλογο έργο των προγόνων τους.
- Ιστορική γνώση: όξυνση της κριτικής ικανότητας των νέων, καθώς, για να καταλήξουμε σε ορθά συμπεράσματα και σωστή αξιολόγηση των γεγονότων του παρελθόντος, πρέπει να μελετήσουμε και να συγκρίνουμε πολλές πηγές και ιστορικά συγγράμματα.
- Η γνώση της παγκόσμιας ιστορίας βοηθά τα άτομα να κατανοήσουν ότι η πρόοδος επέρχεται με τη συνδρομή όλων των λαών, ότι εδράζεται στη συνεργασία και την ενότητα των λαών. Έτσι, ο μελετητής της ιστορίας αποβάλλει ακραίες και επικίνδυνες ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις και εμφορείται από πνεύμα διεθνισμού.
- Η μελέτη της ιστορίας ανοίγει και άλλα πεδία μελέτης. Για να κατανοήσει και να ερμηνεύσει κανείς ορθά τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα, ανατρέχει σε πολλά άλλα βιβλία για την τέχνη, την πολιτική φιλοσοφία, τη λογοτεχνία κ.λπ., με αποτέλεσμα να αποκτά σφαιρική παιδεία, ευρύτατη γνώση και πολυεπίπεδη σκέψη.
- Η ιστορική γνώση «διασώζει το άτομο» από την παραπληροφόρηση, τη χειραγωγή και την ετεροκατεύθυνση. Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια σε πολλές χώρες της Ευρώπης ακροδεξιά πολιτικά μορφώματα με αντιδημοκρατική ιδεολογία προσπάθησαν να παραχαράξουν την ιστορική αλήθεια, για να αποκτήσουν πολιτική δύναμη. Η ιστοριογνωσία αποτελεί «ανάχωμα» σε αυτήν την προσπάθεια ιστορικής καπηλείας και εκμετάλλευσης, στην υφαρπαγή της ψήφου του πολίτη με δόλια μέσα και, εντέλει, στην υπονόμευση της δημοκρατίας.

2^ο ερώτημα

- Επισκέψεις σε μνημεία, μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους => ο νέος θα έρθει σε επαφή με τους χώρους στους οποίους διαδραματίστηκαν σημαντικά ιστορικά γεγονότα και θα νιώσει το δέος που γεννά η επαφή με έργα τέχνης ή αντικείμενα αρχαιότατων ή και νεότερων εποχών, που διασώζονται ακόμη και σήμερα.
- Παρακολούθηση αξιόλογων ιστορικών ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση και στο διαδίκτυο. Παρακολούθηση «ταινιών εποχής», που αναπαριστούν με αξιοπιστία ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος. Αγορά και ανάγνωση ιστορικών συγγραμμάτων ή λογοτεχνικών βιβλίων με ιστορική θεματολογία.
- Συμμετοχή σε ομίλους ιστοριογνωσίας. Σε πολλά πνευματικά κέντρα δήμων λειτουργούν σχετικοί όμιλοι και διοργανώνουν διαλέξεις και συζητήσεις με ιστορικά θέματα. Οι νέοι μπορούν να εγγραφούν στους ομίλους και να παρακολουθήσουν τις σχετικές εκδηλώσεις.
- Οι νέοι μπορούν να αναλαμβάνουν εργασίες στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας ή της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. Έτσι, θα έρχονται σε επαφή με τις πηγές, τις μαρτυρίες των προσώπων και με πολλά ιστορικά συγγράμματα. Συνεπώς, θα εμπλουτίζουν τη γνώση τους για τα ιστορικά γεγονότα.

- Αποκατάσταση της επαφής με τα ηλικιωμένα μέλη της οικογένειας. Αν οι νέοι επιδείξουν ενδιαφέρον για τις αφηγήσεις των γηροντότερων, που υπήρξαν μάρτυρες ή συμμετείχαν σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα, θα αποκομίσουν πολυτιμότες γνώσεις για αυτά.

Επίλογος: Η μελέτη της Ιστορίας δεν είναι «πάρεργο». Δεν μπορεί να αποτελεί μια δευτερεύουσα ασχολία των νέων ή μια καταναγκαστική δραστηριότητα που επιβάλλεται από το σχολείο. Είναι απαραίτητο εμείς οι νέοι να κατανοήσουμε τη βαθιά αξία και τα σημαντικά οφέλη της ιστοριογνωσίας, ώστε να εντάξουμε στην καθημερινότητά μας την ιστορική μελέτη και να της αποδώσουμε την αξία που της αρμόζει.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΟΡΟΣΗΜΟ
ΙΕΡΑΓΓΕΤΡΑ